

DCIDOB 97. **Egipte, encaix en transició.**

Drets humans i democràcia a Egipte. Petits avenços en democràcia i involució en drets humans.
Francesc Fàbregues

DRETS HUMANS I DEMOCRÀCIA A EGIPT

PETITS AVENÇOS EN DEMOCRÀCIA I INVOLUCIÓ EN DRETS HUMANS

Francesc Fàbregues Fundació CIDOB

Egipte, primer país àrab del Pròxim Orient en proclamar la seva independència el 1922, ha tingut tan sols quatre presidents els darrers 50 anys. L'actual president, Hosni Mubarak, només és superat pel libi Muamar Gadafi com a president més antic dels països que conformen el món àrab actual. Mubarak, militar de formació, va deixar l'uniforme per la política després de l'assassinat del president Anuar el Sadat, el 1981. Precisament després de la mort de Sadat es va decretar la llei d'estat d'emergència al país, llei que encara es manté avui, acompanyada d'un sistema electoral que exigia al Parlament la designació d'un únic candidat a la presidència del país, que després s'havia de sotmetre a un referèndum popular. Aquest mecanisme, modificat el maig de 2005, ha permès Mubarak, líder del partit Partit Democràtic Nacional (PDN), mantenir-se al poder 25 anys sense interrupcions, conservant una tradicional aliança amb els Estats Units.

Terrorisme, repressió i tortura ▶ L'ombra dels atemptats terroristes dels anys noranta ha tornat a Egipte els darrers dos anys, colpejant un dels sectors econòmics més sensibles: el turisme. L'octubre de 2004 un atemptat d'un grup presumptament vinculat a Al-Qaeda va causar la mort de 35 turistes israelians a la península del Sinaí. Durant el 2005 la violència terrorista va provocar gairebé un centenar de morts, amb l'episodi més greu al balneari turístic de Sharm el Sheij, on diverses explosions van provocar 90 víctimes mortals en un atemptat reivindicat també per un grup vinculat a Al-Qaida. Per donar resposta a aquests fets i amb la llei d'emergència en vigor, el Govern de Mubarak ha dut a terme una política de detencions i repressions massives. Diverses organitzacions denuncien que, encara avui, hi ha més de 16.000 islamistes empresonats a Egipte com a conseqüència de la campanya d'atemptats dels anys noranta. Segons l'organisme governamental Consell Suprem Egípcia pels Drets Humans, després dels atemptats al Sinaí es va arribar a detenir centenars de persones, i moltes d'elles van patir tortures. Altres organitzacions de drets humans afirmen que encara avui més de 2.000 persones estan detingudes sense càrrecs per aquells fets, en alguns casos en règim d'incomunicació. Aquestes organitzacions també denuncien que sota la llei d'estat d'emergència es produeixen violacions constants dels drets humans, incloses detencions sense un efectiu control judicial, judicis injustos de civils davant tribunals militars, i una extensa pràctica de la tortura.

El maig de 2005 l'organització nord-americana pro drets humans Human Rights Watch (HRW) va fer públic l'informe anomenat *Forat negre: el destí dels islamistes lliurats a Egipte*¹, segons el qual els darrers deu anys desenes de presos islamistes han estat enviats a Egipte per part dels Estats Units, des de diverses parts del món, per tal de ser interrogats. HRW documenta fins a 63 trasllats de reus a presons d'aquest país, molts d'ells detinguts sota l'anomenada guerra contra el terror decretada pels Estats Units després de l'11S. Segons HRW, un cop a Egipte, els presos van ser torturats i d'alguns d'ells no se n'ha sabut res més. Aquestes dades són defensades per diversos analistes i advocats egipcis, que eleven fins a 150 els presos traslladats al Caire des de 2001. En aquest context, el juny de 2005, l'imam Hasan Mustafà Osama Nasr, suposadament segrestat per la CIA el 2003 i traslladat a Egipte després d'haver passat per les bases militars d'Aviano (Itàlia) i Manheim (Alemanya), va reaparèixer torturat a Egipte, segons declaracions dels seus familiars, concretament a la presó d'Al-Tora, al Caire. En aquest cas una jutgesa italiana va emetre, el mateix juny de 2005, ordres d'arrest contra 13 membres de la CIA, entre els quals l'ex cònsol d'Estats Units a Milà.

A Egipte la denúncia de casos de tortures ha estat una constant les darreres dècades. Organitzacions com Amnistia Internacional (AI), l'Organització Egípcia de Drets Humans (EOHR) i la Federació Internacional de Drets Humans (FIDH), entre d'altres, han denunciat en diverses ocasions l'ús de les tortures d'una manera sistemàtica durant els interrogatoris sota custòdia policíaca, en aquestes circumstàncies s'estima que cada any moren desenes de

persones. A l'informe d'AI de 2005 dedicat a Egipte², aquesta organització denuncia nombrosos casos documentats de tortura sense que en la gran majoria d'aquests se'n facin les investigacions pertinents. En el seu informe, AI també denuncia que diverses organitzacions pro drets humans veuen dificultada la seva tasca pel rebuig de les autoritats egípcies d'autoritzar la seva inscripció al registre d'entitats. Tot això passa en un Estat on la pena de mort continua executant-se, amb sis casos documentats el 2004³.

En el cas de l'EOHR, aquesta organització ha comptabilitzat fins a 292 casos de persones torturades per part de les forces de seguretat egípcies els últims deu anys, de les quals 120 haurien mort com a conseqüència de tortures i maltractaments. Només els dos darrers anys, EOHR ha denunciat la mort de 28 persones per la mateixa raó.

Denúncies i tímides respostes ▶ Un exemple d'aquests fets el trobem a la primavera de 2005, quan la policia va arrestar Mohamed Suleiman Jussef, cosí d'un dels autors d'un atemptat contra interessos turístics al Caire, el qual va morir durant els interrogatoris en una comissaria de policia.

Un cas més recent de la violència protagonitzada per les Forces de Seguretat Egípcies es va produir el 30 desembre de 2005, quan una protesta de més de 1.500 demandants d'asil i refugiats sudanesos davant l'oficina de l'Alt Comissionat de Nacions Unides per als Refugiats a Mohandessin, al Caire, va acabar amb una actuació de les autoritats egípcies que va causar 27 morts, sense que encara avui s'hagin donat les explicacions pertinents. El Parlament Europeu es va manifestar amb la resolució P6_TA-PROV(2006)0031 de 19 de gener de 2006, on es condemnen aquests actes, a més de denunciar possibles casos de tortura i violència política a Egipte.

A totes aquestes denúncies, hi hem d'afegir les realitzades pel Comitè contra la Tortura de Nacions Unides, com també pel Relator Especial de la Comissió de Drets Humans de Nacions Unides sobre la Tortura en els seus respectius informes dedicats a Egipte. En el primer cas, en l'informe CAT/C/CR/29/4 del Comitè de 2002 aquest organisme va mostrar la seva preocupació per les evidències obtingudes de casos de tortura a instal·lacions del Servei d'Informació per a la Seguretat de l'Estat. Aquesta posició també va ser defensada pel Comitè de Drets Humans en el seu darrer informe CCPR/CO/76/EGY també de 2002, on denuncia la persistència de la tortura i els maltractaments per part dels serveis de seguretat egipcis. Pel que fa al Relator Especial sobre la Tortura, en el seu informe E/CN.4/2005/62/Add.1 de comunicacions transmeses als Estats, el 2005 es va informar de més de trenta denúncies sobre casos de tortura a Egipte, destacant també que la sol·licitud del Relator per visitar el país realitzada el 1996, encara avui no ha tingut resposta. Altres relators de la Comissió de Drets Humans que van presentar al·legacions dirigides a Egipte el 2005 van ser els Relators Especials sobre Execucions Extrajudicials, sobre el Dret a la Llibertat d'opinió i d'expressió, sobre la Llibertat de Religió i sobre la Violència contra la Dona, entre d'altres.

Convenis i tractats internacionals sobre Drets Humans ratificats per Egipte*

- ▶ Conveni internacional sobre drets civils i polítics (1982)
- ▶ Conveni internacional sobre drets econòmics, socials i culturals (1982)
- ▶ Convenció contra la tortura i altres sancions o tractaments cruels, inhumans i degradants (1986)
- ▶ Convenció internacional sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació racial (1967)
- ▶ Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra les dones (1981)
- ▶ Convenció sobre els drets de l'infant (1990)
- ▶ Protocol facultatiu de la convenció sobre els drets de l'infant relatiu a la venda d'infants, la prostitució infantil i la utilització d'infants en la pornografia (2002)
- ▶ Convenció internacional sobre la protecció dels drets de tots els treballadors migratoris i dels seus familiars (1993)

*Entre parèntesi, any de ratificació

▶ Oficina de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides pels Drets Humans. www.ohchr.org/

Davant d'aquesta allau constant de denúncies, la resposta de les autoritats egípcies fou la creació, el 2004, del Consell Suprem Egipci pels Drets Humans, presidit per l'ex secretari general de Nacions Unides, Boutros Boutros-Ghali. El Consell té el mandat d'atendre denúncies, aconsellar el Govern i informar periòdicament sobre la situació dels drets humans a Egipte. El primer informe del Consell, publicat l'abril de 2005, reclama l'aixecament de la llei d'estat d'emergència per part de l'Assemblea del Poble, que s'ha de pronunciar pel que fa al cas el mes de maig de 2006; reconeix l'existència de casos de tortura al país i, fins i tot, descriu nou casos de ciutadans morts sota arrest per part de les autoritats egípcies.

Una altra entitat governamental que ha començat recentment les seves activitats és el Consell Nacional per a les Dones, creat el 2000, fet que ha suposat un significatiu impuls per dinamitzar una societat civil en la defensa dels drets de les dones⁴ i la seva participació en tots els àmbits de la societat.

Comicis el 2005, cap a una nova etapa? ▶ Pel que fa a l'estat de la democràcia a Egipte, amb la celebració la primavera de 2005 d'un referèndum per aprovar una modificació de la llei electoral que permetés els primers comicis plurals i directes es va obrir un nou escenari polític al país. Dos factors van ajudar a què es produís aquest canvi: la pressió dels Estats Units i la consolidació del grup opositor Moviment Egipci pel Canvi,

Índex de percepció de la corrupció

L'organització Transparency International elabora, a partir d'enquestes realitzades a empresaris i analistes de diferents països, un índex de percepció de la corrupció (CPI en anglès) que va de 0 (més corrupte) a 10 (menys corrupte). Segons aquesta organització, el 2005 Islàndia va ocupar la primera posició de la taula (sobre 158 països) com a país amb una menor percepció de corrupció, amb un índex de 9,7; Espanya era al lloc 23 amb un índex de 7,0 i tancaven la taula Bangladesh i el Txad amb un índex d'1,7.

El CPI d'Egipte va ser de 3,4 punts i el país va ocupar la posició 70, juntament amb Aràbia Saudita i Síria. En comparació, Oman (posició 28), la Unió dels Emirats Àrabs (30), Jordània (37) i Tunísia (43) van ser països valorats amb una menor percepció de corrupció. Per darrera d'Egipte, en canvi, van destacar Marroc (78), Líban (83), Algèria (97) i Líbia (117).

► Transparency International <http://ww1.transparency.org/cpi/2005/cpi>

Kifaia, nascut el desembre de 2004, i integrat per sectors de la dreta liberal, comunistes, i grups com els Germans Musulmans, els nasseristes i independents com Ishaq. Kifaia manté com a objectius comuns la supressió de la llei d'estat d'emergència, la limitació dels poders presidencials, la redacció d'una nova constitució que doni suport als drets i llibertats bàsiques i la separació de poders, i el respecte pels drets humans.

El referèndum va comptar amb el boicot de l'oposició, però tot i això la reforma constitucional es va aprovar el 25 de maig de 2005 amb el 82% dels vots a favor, i una participació del 50%. Malgrat la reforma de la llei electoral, el partit de Mubarak es va assegurar que el nou sistema electoral exigís en el futur un mínim d'un 5% de representació al Parlament egipci per tal de poder presentar un candidat a la presidència, objectiu molt difícil només aconseguit pel grup dels Germans Musulmans a les eleccions parlamentàries del mes de desembre de 2005.

Oberta la porta a una nova etapa, però, abans de les eleccions presidencials es van tornar a donar símptomes de coacció i repressió política a la societat egípcia, quan el juliol de 2005 unes 60 persones van ser detingudes en una manifestació convocada per tretze partits, entre els quals hi havia l'organització Kifaia, a més d'organitzacions i associacions civils.

El 7 de setembre de 2005 es van celebrar les darreres eleccions presidencials egípcies en el que es van considerar els comicis més plurals des del cop de Nasser el 1952. Abans de les eleccions, l'organització HRW va denunciar que les àmplies xarxes de clientelisme del PDN, juntament amb el control estatal

sobre els mitjans i la breu campanya electoral de tres setmanes, feien impossible el desenvolupament d'un procés electoral plenament lliure.

Amb aquest escenari les eleccions les va guanyar, com era previsible, Hosni Mubarak, amb un 88,5% dels sufragis. La presència d'observadors internacionals no va ser autoritzada pel Govern, que també va dificultar enormement el seguiment del procés per part de les associacions egípcies. En aquest sentit l'ONG Sawasya, que va desplegar 1.200 observadors per tot el país, va denunciar que a la província de Suhaj hi va haver electors que no van poder votar "per no tenir el carnet del PND". A més el Comitè Independent per a la Supervisió de les Eleccions va denunciar que la policia havia colpejat, detingut i assetjat diversos dels seus representants. Un informe preliminar del Centre Àrab per a la Independència del Poder Judicial, amb seu a Egipte, es va sumar a les denúncies fetes per algunes ONG.

El novembre de 2005 els egipcis van ser cridats novament a les urnes per tercera vegada durant aquell any, en convocar-se noves eleccions, aquest cop parlamentàries, per escollir els 454 diputats del Parlament. El procés electoral va finalitzar l'1 de desembre amb la victòria del PND de Hosni Mubarak i el vertiginós ascens dels Germans Musulmans, ara convertit en la segona força de l'Assemblea. Aquesta vegada, el grup va presentar als seus candidats com a independents. Les manifestacions, prohibides però fins a cert punt tolerades, convocades pels Germans Musulmans, són les úniques on es poden veure pancartes amb frases com "No a la pobresa" o "No a l'atur".

Durant aquest darrer procés electoral es van tornar a produir els mateixos fets que cinc mesos abans. A dos dies de la fase final, la policia va detenir més de 1.500 "germans", i la forta repressió va provocar una vintena de morts. El 24 de desembre, el líder opositor Ayman Nur, principal competidor de Hosni Mubarak a les passades presidencials, fou condemnat a cinc anys de presó per un delictes de falsedat documental. Estats Units ha reclamat la llibertat del polític, que estava empresonat preventivament des de feia tres setmanes. Aquest cas també ha estat mencionat en la resolució P6_TA-PROV(2006)0031 del Parlament Europeu de 19 de gener de 2006, en què l'eurocambra mostra la seva preocupació per l'estat del líder del partit Al Ghad.

L'últim episodi d'aquest atapeït any electoral a Egipte ha estat la decisió de les autoritats egípcies d'aplaçar dos anys la celebració de les eleccions locals, programades per al febrer de 2006. L'oposició ha denunciat aquesta maniobra política, que considera destinada a perpetuar el monopoli del PND en la designació de candidats a las eleccions presidencials pel temor a l'ascens popular i polític dels Germans Musulmans. ■

Notes ▶

1. <http://hrw.org/reports/2005/egypt0505>
2. www.amnesty.org/report2005/egy-summary-eng
3. Sobre aquest tema consulteu l'informe 415/2 de la FIDH d'abril de 2005.
4. La nacionalitat egípcia, per exemple, només s'obté si el pare és egipci, però no en el cas que només ho sigui la mare.

Referències bibliogràfiques ▶

La Vanguardia Dossier. No. 15. "Oriente Medio: democracia o geoestrategia". Barcelona: La Vanguardia Ediciones S.L., 2005

La Vanguardia Dossier. No. 17. "Mediterráneo el mar que une y separa". Barcelona: La Vanguardia Ediciones S.L., 2005

Revista CIDOB d'Afers Internacionals. No. 37. "Espacios y conflictos en el Mediterráneo". Barcelona: Fundació Cidob, 1997.

SEGURA i MAS, Antoni. *El món àrab actual*. Barcelona: Eumo Editorial, 1998.

www.ohchr.org ; www.amnesty.org ;

www.fidh.org ; www.eohr.org ; www.freedomhouse.org ; www.carnegieendowment.org ;

www.europarl.es

COLECCIÓN

INTERROGAR LA ACTUALIDAD

DESARROLLO Y TRANSICIÓN EN ASIA Sean Golden y Max Spoor (eds.)

ISBN ▶ 4-87072-60-7 | Pàgines ▶ 216

Las aportaciones aquí recogidas examinan comparativamente las vías de transición seguidas por diversos países del arco euroasiático. Algunos enfoques centran su análisis en la dicotomía entre la «terapia de choque» y el gradualismo; otros autores atienden básicamente a las distintas maneras de entender la continuidad institucional y a la necesidad de construir mercados, en vez de pretender que surjan mediante una drástica reducción del papel del Estado. En conjunto, el presente libro pretende abundar en la complejidad de las transformaciones que genéricamente designan los conceptos de desarrollo y transición, términos a menudo empleados y no pocas veces malentendidos.

DE VENTA EN LIBRERÍAS ESPECIALIZADAS Y EN LA FUNDACIÓN CIDOB

FUNDACIÓN CIDOB Centre de Informació i Documentació Internacional en Barcelona. Elisabet 12. 08001 BCN cidob@cidob.org, www.cidob.org

